

SZERKESZTŐI BEVEZETŐ

Az első világháborút lezáró békeszerződések kisebbségvédelmi rendszerének kudarcra gyakorlatilag az életbelépésével egyidőben nyilvánvalóvá vált. Ez a tapasztalat már a harmincas évek közepén megerősítette azt az elgondolást, amely a kisebbségi probléma megoldásaként elfogadta – az angol, francia és német politikai elit körében is – az *etnikai szétválasztás* elvét/lehetőségét. Azaz a jövőbeni Európa egy fontos konfliktusforrásának megszüntetése érdekében, megengedhetőnek tartották az etnikai viszonyok áttelepítésekkel való újrendezését. Erre hivatkoztak mind, akik 1939-től a *népességtranszfer* valamely formáját propagálták. A tiszta nemzetállamok létrehozását – hasonló érveléssel, de természetesen más okokból – támogatták a kelet-közép-európai országok politikai elitjei, és részben társadalmi is. A nemzeti kisebbségeknek a nemzetközi politikában konfliktusforrásként való meghatározása mellé azonban a német és magyar közösségekkel szemben ebben a régióban újabb érvek társultak. Nevezetesen megkezdődött e közösségek démonizálása, a német – illetve magyar – expanziós törekvések eszközeként, „ötödik hadoszlopaként”, „állam az államban” való megjelenítésük, amiből axiómaként vették le kollektív bűnösségüket, és fogalmazták meg elűzésük igényét.

A kitelepítések/elűzések 70. évfordulója kapcsán a *Pro Minoritate* folyóirat és a pécsi Német Történelem és Kultúra Délkelet-Közép-Európában Alapítványi Tanszék közös vállalkozásaként szerkesztett lapszám kapcsán az alábbi megfontolások vezettek. Egyrészt szerettük volna párhuzamosan, összehasonlítható módon megmutatni a régió németiségének második világháború utáni helyzetét, a velük szemben alkalmazott állami repressziót. Függetlenül attól, hogy az adott országból volt-e kitelepítés, meglepően sok hasonlóság állapítható meg. Ugyanakkor fontosnak tartottuk, hogy ezek az ország-tanulmányok ne csak a háború utáni időszakra fókuszáljanak, hanem egy hosszabb folyamatot mutassanak be. Azaz a középpontban az a kérdés állt, hogy a régió német közösségei az ötvenes, hatvanas években hogyan váltak – legalább jogi értelemben – a teljes jogfosztottságból egyenrangú állampolgárokká. E folyamat lépései nemcsak a német, de a szlovákiai magyarság szempontjából is feldolgozásra kerültek.

Másrészt fontosnak tartottuk, hogy az elűzött magyarországi németek németországi integrációjának különböző fázisait és aspektusait is megmutas-

suk. A kitelepítettek, menekültek németországi integrációját hosszú évtizedekig a német történeti szakirodalom rendkívül sikeresnek mutatta be. Kétségtelen, hogy gazdasági szempontból a folyamatot lehetséges gyorsnak és eredményesnek tekinteni, de ha az integráció kulturális aspektusait, a helyi lakosság és az elűzöttek/kitelepítettek/menekültek egymáshoz való viszonyát, elfogadottságát nézzük, akkor korántsem ilyen egyértelmű a folyamat.

Azt reméljük, hogy a tanulmányok együttese nem csak új ismeretekkel, de új összefüggések felismerésével is gazdagítja az Olvasót.

TÓTH ÁGNES